

QÜESTIONS TEOLÒGIQUES 2

Dietrich Bonhoeffer
Cent anys

Facultat de Teologia de Catalunya
17 de gener de 2007

Barcelona 2008

© Facultat de Teologia de Catalunya
C/ Diputació, 231 - 08007 Barcelona

ISSN: 978-84-935970-5-4
Dipòsit Legal: B-3697-2008

Maquetació i impressió: I. G. Santa Eulàlia
Carrer de Sant Joan Bosco, 10 - 08187 Santa Eulàlia de Ronçana

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Vicepresidència

índex

1. Wer bin ich	14
<i>Dietrich Bonhoeffer</i>	
2. Qui sóc jo	16
<i>Dietrich Bonhoeffer</i>	
3. Dades biogràfiques	18
4. Programm	22
5. Programa	23
6. Presentació	25
<i>Armand Puig</i>	
7. Begrüssung	29
<i>Susanne Storck</i>	
8. Salutació	31
<i>Susanne Storck</i>	
9. Kindheitserinnerungen an Dietrich Bonhoeffer in Barcelona	33
<i>Karl-August Baudach</i>	

10. Records d'infància amb Dietrich Bonhoeffer, a Barcelona	35
<i>Karl-August Baudach</i>	
11. Dietrich Bonhoeffer: coratge civil	37
<i>Lluís Duch</i>	
12. Von guten Mächten	49
<i>Dietrich Bonhoeffer</i>	
13. Forces benèfiques	51
14. La concepció d'Església de Dietrich Bonhoeffer	53
<i>Klaus Berger</i>	
15. Dietrich Bonhoeffer, inspirador en la recerca teològica	71
<i>Mons. Jaume González-Agàpito Granell</i>	

Autogr. I / 2499

Wer bin ich?

Wer bin ich? Sie sagen mir oft,
ich träte aus meiner Felle
selenen und heiter und fest
wie ein Scepter aus seinem Schloss.

Wer bin ich? Sie sagen mir oft,
ich spräche mit meinen Betrachtern
frei und freundlich und klar,
als hätte ich zu gebieten.

Wer bin ich? Sie sagen mir auch,
ich trüge die Tage des Hagstüchels
gleichmütig, lächelnd und stolz
wie einer, der Siegen gewohnt ist.

Bin ich das wirklich, was andere um mich sagen?
Oder bin ich nur das, was ich selbst um mich weis?
Unruhig, schmerzhaft, krank wie ein Vogel im Käfig,
hin und her nach Lebensatem, der hängt an mir wie ein Kette,
hin und her nach Farben, nach Blumen, nach Vogelstimmen;
dürstend nach festen Worten, nach menschlicher Nähe,

zithend wir von über Willkür und kleinliche Kränkungen,
hingehten von Herzen auf jene Dinge,
Ohnmächtig bangend dem Tode in endloser
Ferne,
Müde und leer zum Denken, zum Denken, zum Schaffen,
mußt und bereit den allein Abschied zu nehmen.

Wer bin ich? Du oder jener?

Bist du denn heute dieser noch wiegen die andere?

Bist du heiter zugleich? Vor Menschen ein Mensch
und vor dir selbst ein verächtlich belächelter Schwächling?

Oder flücht, was in mir noch ist, dem furchtlosen
Haar,

des in Erwartung steht vor sich jahreslangen Sieges?

Wer bin ich? Ein schweres Fragen steht mit mir
Spott.

Wer ich auch bin, Du kennst mich, Du bist ich,
o Gott!

Wer bin ich?

Dietrich Bonhoeffer

Wer bin ich? Sie sagen mir oft,
ich träte aus meiner Zelle
gelassen und heiter und fest,
wie ein Gutsherr aus seinem Schloss.

Wer bin ich? Sie sagen mir oft,
ich spräche mit meinen Bewachern
frei und freundlich und klar,
als hätte ich zu gebieten.

Wer bin ich? Sie sagen mir auch,
ich trüge die Tage des Unglücks
gleichmütig, lächelnd und stolz,
wie einer, der Siegen gewohnt ist.

Bin ich das wirklich, was andere von mir sagen?
oder bin ich nur das, was ich selbst von mir weiss?
unruhig, sehnsüchtig, krank, wie ein Vogel im Käfig,
ringend nach Lebensatem, als würgte mir einer die Kehle,
hungernd nach Farben, nach Blumen, nach Vogelstimmen,
dürstend nach guten Worten, nach menschlicher Nähe,
zitternd vor Zorn über Willkür und kleinlichste Kränkung,
umgetrieben vom Warten auf grosse Dinge,
ohnmächtig bangend um Freunde in endloser Ferne,
müde und leer zum Beten, zum Denken, zum Schaffen,
matt und bereit, von allem Abschied zu nehmen?

Wer bin ich? Der oder jener?
Bin ich denn heute dieser und morgen ein anderer?
Bin ich beides zugleich? Vor Menschen ein Heuchler
und vor mir selbst ein verächtlich wehleidiger Schwächling?
Oder gleicht, was in mir noch ist, dem geschlagenen Heer,
das in Unordnung weicht vor schon gewonnenem Sieg?

Wer bin ich? Einsames Fragen treibt mit mir Spott.
Wer ich auch bin, Du kennst mich, Dein bin ich, o Gott!

*Gedicht, Anfang Juli 1944
Staatsbibliothek zu Berlin, Handschriftenabteilung,
Autogr. 1/2499*

Qui sóc jo?

Dietrich Bonhoeffer

Qui soc jo? Sovint ells em diuen
que surto de la meva cel·la
serè, ferm i tranquil
com surt un senyor del seu castell.

Qui sóc jo? Sovint ells em diuen
que parlo amb els meus guardians
clarament, i amistosa, tan lliurement
com si hagués de manar-los.

Qui sóc jo? Ells em diuen també
que suporto els dies de dissort
impassible i somrient, amb orgull,
com qui està habituat a la victòria.

¿Sóc de debò allò que altres diuen de mi,
o bé tan sols allò que sé de mi mateix?
Intranquil, enyoradís, malalt com un ocell engabiat,
lluitant per respirar tan sols, com si algú m'escanyés,
assedegat de colors, de flors i de cants d'ocells,
freturós d'unes bones paraules, de proximitat,
tremolant de ràbia davant l'arbitrarietat o l'ofensa més lleu,
somogut per l'espera de coses molt grans,
impotent i temorós per amics infinitament llunyans,
cansat i buit per a pregar, pensar i crear,
esgotat, disposat a acomiadar-me de tot?

Qui sóc jo? Aquest o aquell?
¿O sóc, doncs, avui aquest home i demà aquell altre?
Sóc tots dos alhora?
¿Sóc un hipòcrita davant els homes,
i davant meu un feble menyspreable, digne de compassió?
¿O bé el que resta de mi s'assembla a un exèrcit derrotat,
que es retira en desordre davant la victòria que li fou
arrabassada?

Qui sóc jo? L'entotsolat preguntar em duu a la mofa.
Sigui el que sigui, tu em coneixes: car jo sóc teu, oh Déu!

Dades biogràfiques

- 4.2.1906 Dietrich Bonhoeffer neix a Breslau
- 1912 Trasllat a Berlin
- 1923 Comença els estudis de teologia a Tübingen
- 1924 Viatge a Roma. Continuació dels estudis de teologia a Berlin, on el seu pare era professor de psiquiatria i neurologia
- 1925 Descoberta de la teologia de Karl Barth
- 17.12.1927 Doctorat sota la direcció de Reinhold Seeberg:
Sanctorum Communio
- 15.2.1928 - 17.2.1929
Vicariat a Barcelona. Pastoral amb infants i joves, amb una especial dedicació a la gent més necessitada. Hi predica 19 sermons i prepara l'Habilitació. Es mostra afeccionat a l'òpera i als toros
- 1929 - 1930 Professor auxiliar de Wilhelm Lütgert a Berlin
- 18.7.1931 Habilitació amb el treball **Akt und Sein**
- 5.9.1930 - juny de 1931
Sojorn d'estudis al Seminari Teològic de la Unió, New York. Pastoral amb els negres de Harlem
- Juliol de 1931 Estada de dues setmanes de durada a Bonn amb Karl Barth
- 1.8.1931 Professor de Teologia Sistemàtica a la Universitat de Berlin. Curs sobre **La història de la teologia sistemàtica del segle XX**. Seminari sobre **La idea de la filosofia i la teologia protestant**
- 13.11.1931 Ordenació. Pastor a l'Escola Tècnica Universitària. Participació en la Conferència Ecumènica de Cambridge. Secretari de l'Aliança Mundial per a la Promoció de l'amistat internacional entre les Esglésies

Semestre d'estiu 1932

Curs sobre **L'essència de l'església**. Seminari: **Hi ha una ètica cristiana?**

Semestre d'hivern 1932-1933

Cursos sobre **Creació i caiguda i La novíssima Teologia**. Seminari sobre **Problemes d'una antropologia teològica**

1.2.1933 Conferència sobre **Canvis en el concepte de «Führer»**

Abril de 1933

Article sobre **L'església davant la qüestió jueva**

Semestre d'estiu 1933

Curs de **Cristologia**. Seminari: **La filosofia de la Religió de Hegel**

Agost de 1933 Membre de l'Església Confessant

17.10.1933 Rector de la Parròquia alemanya de sant Jordi a Londres

28.8.1934 Discurs sobre la pau a la Conferència Ecumènica de Fanö

5.11.1934 Les esglésies alemanyes d'Anglaterra se separen de l'església oficial (*Reichskirche*)

Gener de 1935

Director del Seminari de Predicadors a Zingst

Agost de 1935

Conferència sobre l'**Actualitat de textos del Nou Testament**.

Article sobre **L'Església Confessant i Ecumenisme**

1935-1936 Director del Seminari de Predicadors de l'Església Confessant de Finkenwalde

Abril de 1936 Article sobre la **Comunió eclesial**

Agost de 1936

El règim nazi li retira el permís acadèmic d'ensenyar

Setembre de 1937

La policia nazi tanca el Seminari de Finkenwalde. **Nachfolge**

- 11.1.1938 Se li prohibeix la residència a Berlín
- Febrer de 1938
Contactes amb els membres de la resistència, dirigits pel seu cunyat Hans von Dohnanyi
- 1939 Viatges a Londres i als EE UU. **Vida comuna**
- Setembre de 1940
Comença a treballar en l'**Ètica**. Publica **L'ús de la Bíblia**
- Febrer de 1941
Hoste de l'abadia benedictina d'Ettal
- Novembre de 1941
Greu malaltia
- 17.1.1943 Prometatge amb Maria von Wedemeyer, amb qui no es podrà arribar a casar
- 5.4.1943 Detenció i internament a la presó militar de Tegel. Rep fins a 18 visites de Maria von Wedemeyer
- 22.9.1944 Descobriments de les Actes de Zossen, on es guardava la trama de la conjuració contra Hitler
- 8.10.1944 Trasllat a la presó de la Gestapo
- Nadal 1944 Composició de la cançó «Von guten Mächten»
- 7.2.1945 Trasllat al camp de concentració de Buchenwald
- 4-6.4.1945 Transport dels presoners cap a Regensburg i Schönberg
- 5.4.1945 Ordre de Hitler d'executar tots els conjurats militars
- 8-9.4.1945
Trasllat al camp de concentració de Flossenbürg.
Després d'un simulacre de procés és penjat a la forca, junt amb altres conjurats
- 1946 Publicació pòstuma **Resistència i submissió**

Programa

Programm

- *Begrüssung*, **Armand Puig**, Dekan der Theologischen Fakultät.
- *Begrüssung*, **Susanne Storck**. Pfarrerin der Deutschsprachigen Evangelischen Gemeinde Barcelona.
- *Kindheitserinnerungen an Dietrich Bonhoeffer in Barcelona*, **Karl-August Baudach**, Mitglied der Deutschsprachigen Evangelischen Gemeinde.
- *Der zivile Mut Dietrich Bonhoeffers*, **Lluís Duch**, Mönch von Montserrat und Professor der Theologischen Fakultät.
- *Musikalische Meditation "Von guten Mächten"*, **Matthias Weinmann und Judith Hämmerling-Weinmann**. Cello und Gesang.
- *Dietrich Bonhoeffers Kirchenbegriff*, **Klaus Berger**, Professor an der Evangelischen Theologischen Fakultät in Heidelberg.
- *Schlusswort*, **Kardinal Lluís Martínez Sistach**, Erzbischof von Barcelona und Grosskanzler der Theologischen Fakultät.
- Eröffnung der Ausstellung **"Dietrich Bonhoeffer, Hundert Jahre"**.

Programa

- *Salutació*, **Armand Puig**, Degà-President de la Facultat de Teologia.
- *Salutació*, **Susanne Storck**, rectora de la Parròquia Evangèlica de Parla Alemanya a Barcelona.
- *Records d'infància amb Dietrich Bonhoeffer a Barcelona*, **Karl-August Baudach**, membre de la Comunitat Evangèlica.
- *El coratge civil de Dietrich Bonhoeffer*, **Lluís Duch**, monjo de Montserrat i professor de la Facultat de Teologia.
- *Meditació musical "Von guten Mächten"*, **Matthias Weinmann** i **Judith Hämmerling-Weinmann**. Cel·lo i veu.
- *Concepte d'Església en Dietrich Bonhoeffer*, **Klaus Berger**, professor de la Facultat de Teologia Evangèlica de Heidelberg.
- *Paraules conclusives*, **Cardenal Lluís Martínez Sistach**, Arquebisbe de Barcelona i Gran Cancellier de la Facultat de Teologia.
- Inauguració de l'exposició **"Dietrich Bonhoeffer, Cent anys"**.

Presentació

Armand Puig

Degà-President de la Facultat de Teologia de Catalunya

Dra. Susanne Storck, Pastora de la Parròquia Evangèlica de Parla Alemanya de Barcelona,

Herr Professor Klaus Berger, Professor de Nou Testament a la Universitat de Heidelberg,

Professor Lluís Duch, monjo de Montserrat, Professor de la nostra Facultat,

Sr. Karl August Baudach, membre de la Parròquia Evangèlica de Parla Alemanya de Barcelona,

Vice-cònsol de la República Federal Alemanya a Barcelona, Dr. Thomas Pfanne,

Professors i professores,

Alumnes,

Membres de l'Església Evangèlica de Parla Alemanya de Barcelona,

Senyores i senyors,

Ens aplega avui la vida i el testimoni d'un teòleg alemany, Dietrich Bonhoeffer, del qual celebrem el centenari del naixement. Aquesta reunió, que voldríem que fos quasi una meditació, pretén renovar la memòria d'un gran pensador cristià que va portar el missatge de Crist fins a un punt d'alt compromís personal i eclesial. La seva figura s'engrandeix a mesura

que passen els anys i podem entendre més profundament els drames d'una època difícil de la història d'Europa i de les esglésies cristianes europees.

Voldria saludar amb agraïment tantes persones que s'han fet presents aquest matí a la nostra Facultat per tal d'expressar la seva admiració per la fe militant de Dietrich Bonhoeffer i per visibilitzar els ponts entre les confessions cristianes catòlica i evangèlica. En efecte, aquest acte és signe de la voluntat decididament ecumènica de la nostra Facultat. Una societat com la catalana, que viu oberta als quatre vents i a tantes persones i idees, demana que la Facultat sigui particularment sensible a aquell desig íntim de Jesús sobre la unitat dels seus deixebles. La pastora Storck, amiga nostra, viu aquesta sensibilitat i ha volgut –i amb ella, nosaltres– que avui ens acompanyés el professor Klaus Berger, un dels teòlegs alemanys actuals més destacats, investigador amatent i punyent del Jesús històric, de l'hermenèutica del Nou Testament i de l'espiritualitat que brolla de l'alfabet de Déu, és a dir, dels llibres bíblics. D'altra banda, el professor Lluís Duch, format a Tübingen, ens apropa-rà amb autoritat a la teologia alemanya del segle xx i, en particular, a la figura de Bonhoeffer des de les nostres coordenades culturals.

Aquest acte és una memòria i un memorial, és a dir, un record proper d'un home que va agermanar la fe i la vida. Ens calen, doncs, les seves paraules. Serà la música l'encarregada a fer-les ressonar. La Sra. Judith Hämmerling-Weinmann les pronunciarà amb el registre del cant, acompanyada del seu marit, el cel·lista Matthias Weinmann. També ens calia un testimoni personal. El Sr. Karl-August Baudach ens el farà present, des la llunyana Barcelona que acollí Bonhoeffer com un dels seus ciutadans.

Agraeixo de manera ben particular la presència del Dr. Thomas Pfanne, vice-cònsol alemany a Barcelona, i la col·laboració

del Consolat Alemany en aquest acte. Igualment, l'ajuda prestada, per a l'exposició, de la Societat Bonhoeffer de Barcelona, la Fundació Epson i la Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona, el qual ens ha cedit l'Aula Magna.

Excuso l'assistència del Gran Canceller de la Facultat de Teologia de Catalunya, Cardenal Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Barcelona, representat per Mons. Jaume González Agàpito. Excuso igualment la Dra. Montserrat Coll, directora general d'Afers Religiosos del Govern de Catalunya, la qual, tot i no poder venir a aquest acte, ha volgut col·laborar-hi generosament.

La figura de Dietrich Bonhoeffer se'ns fa avui més propera i les nostres institucions li devien aquest memorial, que eleva el nostre esperit, que fa justícia a una història admirable i que enrobusteix el nostre compromís a favor de la justícia i de la pau.

Begrüssung

Susanne Storck

*Pfarrerin der Deutschsprachigen Evangelischen Gemeinde
Barcelona*

*Begrüssung zur Memoria für Dietrich Bonhoeffer
Katholische Fakultät Barcelona, 17. Januar 2007*

Die Gnade unseres Herrn Jesus Christus sei mit uns allen.
Amen.

Für unsere Deutschsprachige Evangelische Gemeinde Barcelona ist es eine grosse Freude, gemeinsam mit der Katholischen Fakultät Barcelona eine Memoria Dietrich Bonhoeffer ausrichten zu dürfen. Wir danken dem Dekan der Fakultät Dr. Armand Puig sowie Dr. Josep Castanyé und P. Ignasi Ricart sehr herzlich für diese schöne Geste ökumenischer Verbundenheit.

Der Kirchenvorstand unserer Gemeinde als auch der Ökumenischer Arbeitskreis der beiden Deutschsprachigen Gemeinden Barcelona grüssen freundlich alle, die heute im Rahmen der Gebetswochen für die Einheit der Christen zum Lobe Gottes zusammenkommen. Christliche Kirche ist nie für sich allein – für Dietrich Bonhoeffer war diese Einsicht leitend. 1928/1929 als Bonhoeffer als Vikar in der Deutschsprachigen Evangelischen Gemeinde mitwirkte, zeichnete sich noch nichts davon

ab, dass der strebsame junge Theologe Jahre später einen Märtyrertod sterben würde – und dass er Jahrzehnte später als “evangelischer Heilige” gelten würde. Die derzeitige Popularität Bonhoeffers darf allerdings nicht dazu führen, ihn zu einer fraglosen Autorität zu stilisieren. Jedes grosse Vorbild, das nicht auch kritisch hinterfragt werden kann, verliert auf Dauer an Profil. Deshalb finde ich es wichtig, sich von einem fertigen, allzu starren “Bonhoeffer-Vorbild” zu lösen. Letzlich geht es in dieser Memoria nicht allein um Menschenlob, sondern vor allem um Gotteslob.

Wir loben Gott, den Vater unseres Herrn Jesus Christus, auch wenn wir seine Wege nicht verstehen. “Wer aber Gott in Jesus Christus gefunden hat, weiss, wie wunderbarlich sich Gott in dieser Welt verbirgt und wie er gerade dort am nächsten ist, wo wir ihn am fernsten glauben”. Beim Suchen und Fragen nach Heil in unserer oft so heillosen Welt schenke Gott uns seinen Segen.

*Pfarrerin der Deutschsprachigen Evangelischen
Gemeinde Barcelona.*

Salutació

Susanne Storck

Rectora de la Parròquia Evangèlica de Parla Alemanya. Barcelona

Salutació en la Memòria de Dietrich Bonhoeffer.

Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona 17 de gener del 2007

La gràcia de nostre Senyor Jesucrist sigui amb tots nosaltres. Amén.

Per a la nostra Comunitat Evangèlica de parla alemanya de Barcelona és una gran joia poder organitzar conjuntament amb la Facultat Catòlica de Barcelona un acte en memòria de Dietrich Bonhoeffer. Agraïm ben de cor al degà de la Facultat, Dr. Armand Puig, com també al Dr. Josep Castanyé i al P. Ignasi Ricart, aquest bell gest de solidaritat ecumènica.

El Consell Eclesial de la nostra comunitat, com també el Cercle de Treball Ecumènic de les dues comunitats de parla alemanya de Barcelona, saluden amigablement tots els qui, en el marc de la Setmana de la Unitat dels Cristians, ens hem reunit per lloar Déu. L'Església cristiana no és mai per a ella sola: aquesta comprensió va guiar sempre Dietrich Bonhoeffer. En 1928-1929, quan Bonhoeffer va treballar en la comunitat evangèlica de parla alemanya, res no feia preveure que el jove estudiós teòleg, anys més tard, moriria màrtir i que al-

guns decennis més tard seria tingut per «sant evangèlic». La popularitat actual de Bonhoeffer, tanmateix, no pot portar a estilitzar-lo amb una autoritat inqüestionable. Cada gran model, que no pot ser qüestionat també críticament, a la llarga perd perfil. Per això trobo important desempallegar-nos d'un «model Bonhoeffer» acabat i massa rígid. Al capdavant, en aquesta Memòria, no es tracta solament de la lloança d'un home, sinó sobretot de la lloança de Déu.

Lloem Déu, el Pare de nostre Senyor Jesucrist, fins i tot quan no comprenem els seus camins. «El qui ha trobat Déu en Jesucrist sap que Déu s'amaga en aquest món d'una manera meravellosa i que és més a prop precisament allí on nosaltres creiem que és més llunyà» (D. Bonhoeffer). Quan cerquem i preguntem per la salvació en el nostre món sovint tan mancat de salvació, que Déu ens concedeixi la seva benedicció.